

БОРГОВІ ПАРАМЕТРИ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Скрипник Ю.В., к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

В статті розглядаються проблеми управління борговими зобов'язаннями аграрних формувань, зокрема питання боргової безпеки в сільському господарстві. На основі проведених досліджень розроблені параметри боргової безпеки сільськогосподарського підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зростання конкуренції в реальному секторі економіки змушує підприємств-контрагентів розширювати клієнтську базу через диверсифікацію фінансових джерел та каналів реалізації готової продукції. При цьому господарюючий суб'єкт виступає одночасно у двох економічних площинах – в якості кредитора і в якості боржника. Крім класичного кредитування, сучасні фінансові послуги дозволяють господарським суб'єктам надавати своїм клієнтам більш тривалі терміни платежу, уникати зв'язаних з цим ризиків і затримок в одержанні грошових надходжень. В результаті подібних операцій утворюється заборгованість, яка в процесі господарського обороту формується як дебіторська або кредиторська.

Наявність значних сум заборгованості аграрних формувань в умовах конкурентної економіки не тільки не дозволяє здійснювати ефективну господарську діяльність, але й ставить під загрозу саме їх існування в якості господарюючих суб'єктів. Функціонування ділового обороту має обмежуватися оптимальністю термінів та форм розрахунків, а також можливостями у виборі контрагентів.

Значне нагромадження простроченої заборгованості здійснює негативний вплив на макроекономічному рівні, що виявляється, насамперед, у порушенні механізму відтворення капіталу, створенні умов для поширення банкрутств та безсистемного перерозподілу власності, наданні підстав для ухилення від виконання грошових та податкових зобов'язань, виникненні необхідності внутрішніх і зовнішніх запозичень, сприянні розростанню позабанківського обороту та розвитку "тіньової" економіки; викривленні грошового обігу, а також послабленні кредитної, фінансової та податкової системи країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Вивчення наукових літературних джерел з поставленого питання засвідчує, що проблема ефективного управління грошовими потоками та забезпечення боргової безпеки господарських суб'єктів залишається досить гострою. Вивченню питань боргової складової в економіці приділяється увага таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Барановський О., Богдан Т., Гальчинський А., Горбачук В., Єріна А., Єрмошенко М., Жиляєв І., Кравчук Н., Лановий В., Лівайн Р., Лисицький В., Саркісянц С., Скедтон Е., Томпсон У., Царук О., Швець В., Шкурупій К.

Разом з тим на сьогодні поняття боргової безпеки в основному розглядається на макроекономічному рівні, а в корпоративному ракурсі проблема допустимих меж боргових відносин та їх вплив на результати виробничої та фінансової діяльності суб'єктів господарювання, зокрема і в аграрному секторі, не отримала достатнього обсягу дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження проблем оцінювання меж боргової безпеки суб'єктів господарювання і визначення кількісних параметрів її забезпечення в сільському господарстві.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Наслідки світової фінансової кризи та недостатній рівень конкурентоздатності вітчизняної економіки привернули увагу до проблеми взаєморозрахунків між підприємствами. Зростання взаємної заборгованості суб'єктів господарювання створює досить гостру ситуацію: фактично оплачується лише частина відвантаженої продукції, а податки необхідно сплачувати з усієї суми. Інакше кажучи підприємства податки сплачують повністю, а грошові надходження від реалізації отримують частково. З іншого боку наявність цієї проблеми зумовлює хронічне недопокриття ціною реалізації ціни виробництва, внаслідок чого підприємства не лише втрачають частину прибутку, але й часто не відшкодовують витрат виробництва, що суперечить основним принципам підприємницької діяльності.

Диспропорції в системі взаєморозрахунків суб'єктів господарської діяльності деформують не лише реальний сектор та монетарну сферу. Вони негативно відображаються на стані державного бюджету, знижують конкурентоспроможність національної економіки, ведуть до викривлення її структури, перешкоджають відновленню довгострокового кредитування реального сектора, інвестиційним процесам та залученню іноземних інвестицій, ефективному реформуванню відносин власності. Внаслідок зростання кредиторської заборгованості підприємств порушується процес перетворення товарного капіталу у грошовий, а отже розривається хід відтворення національного капіталу [1].

В аграрному секторі свою роль відіграє низька доступність кредитних ресурсів для переважної більшості сільськогосподарських підприємств, незважаючи на зміни облікової ставки НБУ. У зв'язку з тим, що діяльність на конкурентних ринках потребує значної торговельної складової у капіталі підприємства, в ролі торговельного кредиту використовуються затримки платежів.

Зростання взаємної заборгованості суб'єктів господарювання створює досить серйозну проблему: фактично оплачується лише частина відвантаженої продукції, а податки необхідно сплачувати з усієї суми. Інакше кажучи підприємства податки сплачують повністю, а грошові надходження від реалізації отримують частково. З іншого боку наявність цієї проблеми зумовлює хронічне недопокриття ціною реалізації ціни виробництва, внаслідок чого підприємства не лише втрачають частину прибутку, але й часто не відшкодовують витрат виробництва, що суперечить основним принципам підприємницької діяльності.

Ще одна загроза з боку диспропорцій в системі взаєморозрахунків на мікрорівні спрямовується на фінансове становище господарських суб'єктів. В цьому плані негативними чинниками слід вважати не стільки наявність зростаючих сум дебіторської і кредиторської заборгованості, скільки порушення ритмічності функціонування фінансового механізму підприємства. Закладені в процесі бюджетування фінансові параметри господарської діяльності не досягаються в реальності внаслідок негативного впливу неплатежів контрагентів.

Співвідношення двох видів заборгованості та можливості ефективного управління ними прямо впливає на рівень боргової безпеки суб'єктів господарювання. При цьому боргову безпеку підприємства слід розглядати як одну з найважливіших складових його фінансової безпеки, проблема якої загострюється в кризових умовах господарювання.

На сьогодні дослідження питань боргової безпеки в більшій мірі зосереджено на загальнодержавному рівні. Так Селівестровою І.О. зі співавторами запропоновано визначення поняття «боргова безпека держави», згідно якого це складова частина фінансової безпеки держави, яка являє собою певний рівень державної внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального відношення між ними, достатній для вирішення загальних соціально-економічних потреб, який дає змогу зберегти стійкість фінансової системи країни до внутрішніх і зовнішніх загроз, забезпечити відносну незалежність держави, зберігаючи при цьому економічну можливість країни здійснювати

виплати на погашення основної суми і відсотків без загрози втратити суверенітет, одночасно підтримуючи належний рівень платоспроможності та кредитного рейтингу. З іншої точки зору, боргова безпека держави - це збалансоване співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових, яка забезпечує стійкість фінансової сфери держави до внутрішніх та зовнішніх загроз, а також ефективне функціонування національної економіки і соціальний розвиток держави [2].

Згідно із Законом України «Про основи національної безпеки України», боргова безпека – це такий рівень внутрішньої та зовнішньої заборгованості з урахуванням вартості її обслуговування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх запозичень та оптимального співвідношення між ними, достатній для вирішення соціально-економічних потреб, що не загрожує втратою суверенітету і руйнуванням вітчизняної фінансової системи [3].

Богдан Т. визначає боргову безпеку як досягнення такого рівня державного й зовнішнього сукупного боргу, співвідношення між структурними складовими боргу, вартості обслуговування боргу і цільової спрямованості запозичених коштів, які забезпечують вирішення нагальних соціально-економічних потреб держави і не створюють загроз для стабільності вітчизняної фінансової системи й поступального розвитку економіки країни [4].

Л.С. Омельченко, І.В. Суміна зазначають, що «у вузькому розумінні боргову безпеку держави можна визначити як оптимальне співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями з урахуванням сумарної величини державного боргу та вартості обслуговування його складових» [5].

Загальним в цих підходах є співвідношення між внутрішніми та зовнішніми запозиченнями (структурними складовими). На мікрорівні це виливається в співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Їх загальною рисою є те, що обидві ґрунтуються на різниці в часі між моментом укладання товарної угоди та моментом її оплати, тобто пов'язані із порушенням функції грошей як платіжного засобу. Дебіторська заборгованість у широкому сенсі охоплює всі розрахунки між постачальниками та покупцями, вона є передумовою кредиторської заборгованості. Якщо підприємство оплачує товар у момент його отримання, дебіторська заборгованість постачальника не перетворюється в кредиторську заборгованість покупця. Дебіторська та кредиторська заборгованості дуже часто не збігаються за терміном існування. На практиці постачальник відносить суму платежу на дебіторську заборгованість у той самий час, коли він відвантажив товар. У випадку зовнішньоекономічних операцій цей момент настає, коли товар перетинає митний кордон. Для покупця кредиторська заборгованість виникає лише після отримання товару за умови документального підтвердження. У цілому дебіторсько-кредиторська заборгованість реалізується в ході добровільного (поточні розрахунки) або примусового (прострочені розрахунки) перерозподілу оборотних коштів.

Інакше кажучи, грошові потоки поділяються на дебіторську і кредиторську заборгованості, тобто на платежі, що організація очікує від своїх контрагентів або покупців, і на платежі, що вона зобов'язана здійснити на користь своїх контрагентів. Розбіжність моменту виникнення зобов'язань з моментом платежів по цих зобов'язаннях може привести до проблем у функціонуванні підприємства. Звідси управління грошовими потоками - це управління дебіторською і кредиторською заборгованостями. Дебіторська заборгованість є, по суті, джерелом формування виручки від реалізації, а отже, джерелом покриття кредиторської заборгованості. Отже, процес управління дебіторською і кредиторською заборгованостями повинний здійснюватися одночасно і паралельно.

Основою ефективного управління борговою безпекою підприємства має стати комплексна система оцінки загроз зовнішнього і внутрішнього походження. Тобто мова йде про систему моніторингу, що має розпізнавати і попереджувати ризики, які загрожують утриманню рівня боргової безпеки та визначати чинники загострення цих ризиків з метою їх пом'якшення чи нейтралізації.

Метою системи моніторингу боргової безпеки є [4]:

- комплексний аналіз індикаторів боргової безпеки з виявленням потенційно можливих загроз фінансової стійкості підприємства;
- постійний моніторинг впливу на боргову безпеку процесів внутрішнього і зовнішнього характеру, що відбуваються в економічній, політичній, фінансовій та інших сферах;
- прогнозування, виявлення та оцінка можливих загроз і дестабілізуючих чинників для боргової безпеки, причин їх виникнення та наслідків прояву;
- розроблення науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо прийняття управлінських рішень з метою гарантування боргової безпеки підприємства;
- оцінка результативності розроблених заходів у сфері гарантування боргової безпеки.

На корпоративному рівні боргова безпека визначається співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості, термінами їх погашення та тривалістю оборотності (віддачі).

Стосовно вітчизняних реалій Жилиєв І. [6] пропонує для аналізу боргової активності українських підприємств такі кількісні індикатори платіжної кризи як відносний приріст кредиторської та дебіторської заборгованості (поточної та простроченої) до валового промислового виробництва. Виходячи з цього ним сформовано систему із шести базових індикаторів платіжної кризи:

1) відносного приросту кредиторської заборгованості до валового промислового виробництва (для внутрішньої заборгованості, для зовнішньої заборгованості — відповідно обсяги експорту або імпорту): а) поточної; б) простроченої;

2) відносного приросту дебіторської заборгованості до валового промислового виробництва: а) поточної; б) простроченої;

3) відносного приросту “чистої” заборгованості (сальдо кредиторської та дебіторської заборгованості) до валового виробництва: а) поточної; б) простроченої.

Економічний зміст цих індикаторів полягає в тому, що вони дозволяють визначити, скільки на одиницю вартості продукції (виробленої за певний час) припадає накопичення боргів, тобто скільки продукції виготовляється у визначеному періоді за рахунок накопичення боргових зобов'язань.

На думку Жилиєва І., загальною рисою дебіторської та кредиторської заборгованостей є те, що обидві ґрунтуються на різниці в часі між моментом укладання товарної угоди та моментом її оплати, тобто пов'язані із порушенням функції грошей як платіжного засобу. Дебіторська заборгованість у широкому сенсі охоплює всі розрахунки між постачальниками та покупцями, вона є передумовою кредиторської заборгованості. Якщо підприємство оплачує товар у момент його отримання, дебіторська заборгованість постачальника не перетворюється в кредиторську заборгованість покупця. Дебіторська та кредиторська заборгованості дуже часто не збігаються за терміном існування. На практиці постачальник відносить суму платежу на дебіторську заборгованість у той самий час, коли він відвантажив товар. У випадку зовнішньоекономічних операцій цей момент настає, коли товар перетинає митний кордон. Для покупця кредиторська заборгованість виникає лише після отримання товару за умови документального підтвердження. У цілому дебіторсько-кредиторська заборгованість реалізується в ході добровільного (поточні розрахунки) або примусового (прострочені розрахунки) перерозподілу оборотних коштів [6].

Відносно аграрного сектору оцінку параметрів боргової безпеки, на нашу думку, можна здійснювати на основі наступних показників:

1. Рівень боргових навантажень на активи (відношення загальної суми зобов'язань до загальної суми активів);

2. Рівень чистих боргових навантажень на активи (відношення загальної суми зобов'язань за мінусом вартості дебіторської заборгованості до загальної суми активів);

3. Оборотність дебіторської заборгованості (відношення суми виручки від реалізації продукції до суми дебіторської заборгованості);

4. Оборотність кредиторської заборгованості (відношення суми виручки від реалізації продукції до суми кредиторської заборгованості);
5. Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;
6. Участь кредиторської заборгованості у фінансуванні собівартості (відношення суми кредиторської заборгованості до собівартості реалізованої продукції).

Під оборотністю дебіторської заборгованості розуміється кількість днів, необхідних для покриття цієї заборгованості, протягом яких підприємство отримує грошові кошти від покупців або інших контрагентів. Під оборотністю кредиторської заборгованості розуміється термін (виражений теж у днях), протягом якого організація повинна покрити наявну в неї кредиторську заборгованість.

Можливості сучасної комп'ютерної техніки та відповідного програмного забезпечення (ППП MS Excel) роблять можливим здійснення досить складних розрахунків, охоплюючи значні масиви вихідної інформації та забезпечуючи при цьому достатню їх глибину, а також об'єктивність і точність отриманих результатів.

Здійснення лінійно-трендового аналізу базувалося на використанні поліноміальної регресії, яка означає приближення даних (x_i, y_i) поліномом k -го ступеня:

$$A(x) = a + b \cdot x + c \cdot x^2 + d \cdot x^3 + \dots + h \cdot x^k \quad (1)$$

При $k=1$ поліном є прямою лінією, при $k=2$ – параболою, при $k=3$ – кубічною параболою і т.д. Застосування поліноміальної регресії в аналітично-прогнозних розрахунках надає кілька суттєвих переваг:

- поліноміальний тренд апроксимує фактичні дані набагато краще, ніж пропонується зазвичай в літературі лінійний;
- застосування поліноміального тренда замість лінійного дозволяє значно скоротити помилку моделі;
- при наявності достатньої кількості даних метод дає надійну апроксимацію і може бути ефективно використаний при встановленні оптимальних ресурсних параметрів виробництва.

В ході дослідження було проаналізовано дані фінансової звітності 44 сільськогосподарських підприємств Сумської області, що дозволило вивести параметри боргової безпеки аграрного формування середніх розмірів, розташованого в зоні лісостепу. На рис. 1 представлено залежність рентабельності продажів від участі кредиторської заборгованості у фінансуванні собівартості продукції.

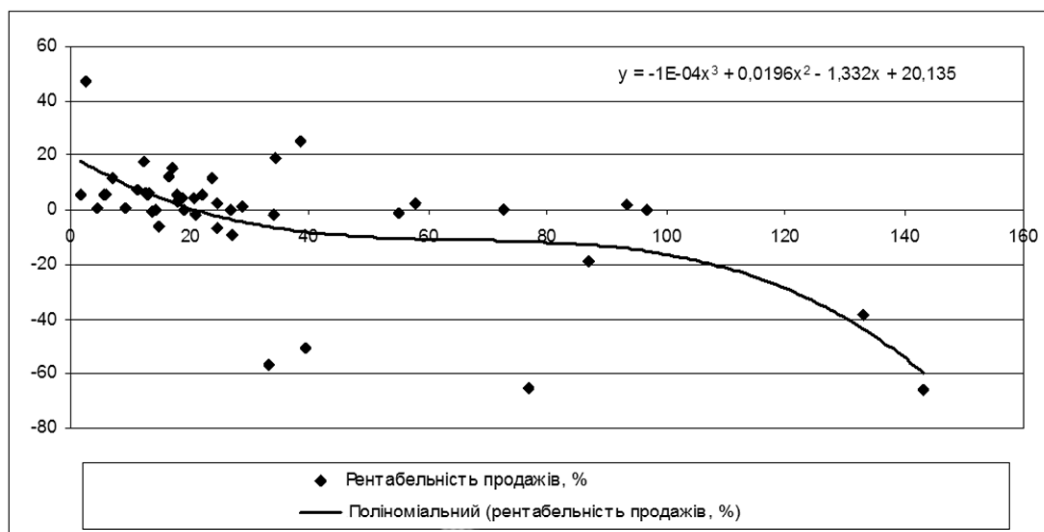

Рис. 1. Залежність рентабельності продажів від участі кредиторської заборгованості у фінансуванні собівартості продукції.

Розрахунки показали, що рентабельність продажів буде позитивною при участі кредиторської заборгованості у фінансуванні собівартості до 21%. Крім того, регресійний аналіз свідчить про те, що при збільшенні частки фінансування собівартості кредиторською заборгованістю на 1% рентабельність продажів знижується на 0,4%. Відсутність кредиторської заборгованості забезпечує рентабельність на рівні 10% ($y_x = 10,963 - 0,389_x$).

Аналогічним чином досліджувалися інші чинники, в результаті чого були отримані параметри боргової безпеки для сільськогосподарських підприємств, на межі яких забезпечується позитивна рентабельність продажів:

1. Рівень боргового навантаження – до 68% зовнішніх фінансових джерел у балансі;
2. Чисте боргове навантаження – до 4 грн. на одну гривню активів;
3. Оборотноість дебіторської заборгованості – від 23 грн. виручки на одну гривню заборгованості, або від 16 днів обороту;
4. Оборотноість кредиторської заборгованості – від 8 грн. виручки на одну гривню заборгованості, або від 46 днів обороту;
5. Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості – від 1,625 од.
6. Участь кредиторської заборгованості у фінансуванні собівартості – до 21%.

Між тим проблема боргової безпеки нерозривно зв'язана з питаннями банкрутства, вірогідність якого має суттєво впливати співвідношення заборгованості економічного агента, ставлячи останнього в певні рамки раціональності боргової поведінки.

Як зазначають Горбачук В. та Шкурупій К., загальноекономічний рівень ризику банкрутства може відігравати структурну роль у поширенні рецесій, адже банкрутство призводить до чистих соціальних втрат. Тому всі учасники економіки зацікавлені в уникненні банкрутства: домогосподарства та виробники намагаються зберігати достатньо ліквідних активів на фіксовані витрати, а банки та інші позикодавці відбирають позичальників і обмежують розмір позик. Напад рецесії зменшує потік наявного доходу на поточні зобов'язання та збільшує невизначеність щодо майбутніх потреб ліквідності. Спільне прагнення забезпечувати платоспроможність веде до зниженого попиту на товари тривалого користування як споживача, так і виробника. Це, у свою чергу, може призвести до подальшого зниження доходу. Ланкою між рецесією та банкрутством є здебільшого не зниження чистого власного капіталу, а поширення сфери дії технічної неспроможності (нездатності задовольнити поточні грошові зобов'язання). Рецесії створюють фінансове виснаження, звужуючи різницю між грошовим потоком і обслуговуванням боргу [7].

Дослідження боргових тенденцій в сільському господарстві Сумської області показало, що протягом останніх років спостерігається збільшення темпів росту поточної кредиторської заборгованості щороку на 18,9%. Інакше кажучи, суттєве зростання обсягів грошової маси не послабило негативного тиску боргів на економіку – динаміка рентабельності продажів має негативне спрямування тренду зі щорічним зниженням на 1,5%. При цьому частка збиткових підприємств також зменшується в середньому на 1,6% щороку, а це означає, що неповернення заборгованості дозволяє утримуватися на плаву неефективним господарських суб'єктам (середньорічне зростання дебіторської заборгованості в незначній мірі перевищує зростання кредиторської – 20,5%).

Крім співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованостей, у системі управління грошовими потоками підприємства важливу роль відіграє співвідношення його власного і позикового капіталів, сукупний вплив яких на рівень господарської рентабельності називають фінансовим важелем. Разом з тим нераціональне залучення зовнішнього фінансування може знизити платоспроможність підприємства, зменшивши власну грошову складову і підвищивши імовірність появи розривів в платіжному обороті, а також прострочень платежів по зобов'язаннях. Даний факт безпосередньо впливає на платоспроможність і кредитоспроможність господарського суб'єкта, що у свою чергу вплине на доступ до кредитних ресурсів банківської системи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, подальший розвиток сільськогосподарського виробництва,

посилення конкуренції в реальному секторі економіки, збільшення невизначеності у внутрішньому і зовнішньому середовищі аграрного бізнесу викликають необхідність постійного здійснення політики управління борговими зобов'язаннями.

Формування політики управління борговими зобов'язаннями сільськогосподарського підприємства та її реалізація мають спиратися на відповідні параметри боргової безпеки, що в даній статті розраховані як кількісні еталонні нормативи: рівень боргових навантажень на активи; рівень чистих боргових навантажень на активи; оборотність дебіторської і кредиторської заборгованості; співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості; участь кредиторської заборгованості у фінансуванні собівартості продукції.

В системі управління грошовими потоками аграрних формувань важливою складовою має бути пріоритетність платежів, яка виникає не тільки при недостатці грошових коштів, але й у результаті тимчасових втрат, оскільки розрахунки, як правило, здійснюються через мережу комерційних банків. Критеріями першочерговості платежів може бути статус видаткової статті (розрахунки з бюджетами всіх рівнів, розрахунки зі співробітниками, розрахунки з контрагентами), значимість контрагента для підприємства, статус укладеного договору з контрагентом, сума платежу і т.д.

Поряд з цим важливим інструментом управління грошовими потоками сільськогосподарського підприємства має бути короткострокове фінансове планування, адже прогнозування грошових потоків на середньострокову і довгострокову перспективу носить достатньо приблизний характер, оскільки не дозволяє з достатнім ступенем вірогідності врахувати всі можливі виклики, створювані змінами в природно-кліматичних умовах, змінами в законодавстві, змінами кон'юнктури ринку чи дією інших зовнішніх чинників.

Список використаної літератури:

1. Єрмошенко М.М. Основні засади підвищення фінансової безпеки держави / М.М. Єрмошенко // Стратегічна панорама. - 1998. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: [№102. -http://redhat9.niss.gov.ua/book/journal/ekon.htm#b2](http://redhat9.niss.gov.ua/book/journal/ekon.htm#b2)
2. Селівестрова І.О. Боргова безпека як елемент фінансової безпеки держави / І.О. Селівестрова, О.Ю. Лещенко, С.І. Шапошнікова. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/Laschenko_310.htm
3. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19. 06. 2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15/ed20120517>.
4. Богдан Т. Боргова безпека та її роль у гарантуванні фінансової стабільності. / Т. Богдан // Вісник НБУ. – 2012. - №4. – С. 8-15.
5. Омельченко Л.С., Суміна І.В. Боргова безпека України та аналіз її сучасного стану. / Л.С. Омельченко, І.В. Суміна. // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012.- № 1.
6. Жилияєв І.Б. Платіжна криза в Україні: стан, тенденції і шляхи подолання: Ч.1. Трансформації соціально-економічних систем / І.Б. Жилияєв. - Київ, 2006. – 420 с.
7. Горбачук В. М., Шкурупій К. М. До питань боргової поведінки / В.М. Горбачук, К.М. Шкурупій // Наукові записки. Том 20. Економічні науки / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV20_2002_economy/08_gorbachyk_vm.pdf

В статье рассматриваются проблемы управления долговыми обязательствами аграрных формирований, в частности вопросы долговой безопасности в сельском хозяйстве. На основании проеденных исследований разработаны параметры долговой безопасности сельскохозяйственных предприятий Сумской области..

The article describes the essence of the debt security agricultural medium-sized enterprises, located in the forest-steppe zone, its parameters (level of debt, net debt burden, the turnover of

receivables, payables turnover ratio of receivables and payables, payables participate in the financing cost) set of numeric values. Established the economic substance of the debt security settings as the ratio of the value of the accumulation of debt and the cost of production for a certain period.

Відомості про автора

а) прізвище, ім'я, по батькові: Скрипник Юрій Володимирович

б) вчене звання: доцент

в) науковий ступінь: к.е.н.

г) місце роботи: СНАУ, кафедра фінансів

д) адреса для листування: 40021, м. Суми, вул. Кірова 160, кафедра фінансів